

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 1. marca 1871.

Obseg: O zadevah nogradske postave. — Gospodarji! zložimo si zemljišča. — Mi Nemci nočemo pare biti drugim narodom. — Siva, božica polabskih in českih Slovanov. (Konec.) — Slovenci. — Prislovice in reki iz Istre. — Slovansko časopisje. — Nov zemljevid. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O zadevah nogradske postave.

Iz Beča smo prejeli sledeči dopis:

„Drago mi je bilo čitati v 7. listu „Novic“ t. l., kar gosp. Fr. L. b. n piše o nogradski postavi. Nadjam se, da bo še več mislečih gospodarjev se oglasilo na moje in prof. Povše-ta vabilo, da se ta reč temeljito pogovori, a prosim še vsakega pisatelja za obširno pojasnjenje občin in krajnih vzrokov. Odgovoril bom potlej vsem skupaj; zdaj pa le sl. vredništvo prosim, da popravi v prihodnjem listu svojega velezasluženega časnika sledeči pomoti, ki ste se vrinili v članek gosp. Fr. L. b. n-a in v opazko sl. vredništva:

1. V „Gosp. listu“ 15. prosenca t. l. jaz nikjer ne govorim o dnevu trganja, postavljenega za vsa leta naprej; temveč iz celega mojega članka sledi to, da sem mislil le na dan trganja, ki se od davna že postavlja vsako leto posebej. Una misel je tedaj lastnina gosp. Fr. L. b. n-a, ne moja.

2. Postave, o kateri govori sl. vredništvo v opazki, ni še v Avstriji, pa bi se naredila, ako se bo spoznala za potrebno in vspešno. Glej „Weinlesezwang und Weinlese-Ordnung“ von Freiherr v. Hohenbruck“ v „landwirthschaftl. Zeitung der N. fr. Presse“ od 5. decembra 1870. leta“.

Opazka vredništva. Gosp. L. b. n-u prepuščamo odgovor, ali to, kar je pisal v 7. listu, priznava za pomoto ali ne; za svojo stran pa ne moremo nič popraviti, ker to, kar smo v omenjenem listu rekli, ni pomota, kajti za kranjsko deželo imamo postavo; ta postava je od 11. sept. leta 1860. (Weingarten-Ordnung für das Herzogthum Krain), ktera je predrugačila uno od 28. januarija 1832. leta. Žalibog, da se ni izvrševala, kakor se ne izvršuje marsiktera druga ne. (Več o tem se bere v obravnavah občnega zbora kranjske družbe kmetijske 4. maja 1870. l. v 20. listu „Novic“ 1870). Tudi nas veseli, da se ta važna stvar temeljito pretresa, in tem več, ker v omenjenem zboru je obveljal sklep, da se c. kr. deželna vlada naprosi, da prihodnjemu deželnemu zboru kranjskemu predloži po sedanjih razmerah osnovano postavo.

Iz Črnič 20. sveč. — Čital sem tudi jaz v goriškem „Gosp. listu“ 15. prosenca sestavek o slobodni trgatvi. Naj tedaj tudi jaz omenim nektare vzroke, kateri posebno nam Vipavcem, ako zgodnjo trgatav začnemo, so na veliko škodo. Večini bralcem „Novic“ je dobro znana naša vipavska dolina; njen poglavitni pridelek je

vino, iz kterega moramo vse svoje hišne potrebe, davke in dolgove, ktere v potrebi naredimo, plačevati, in večina naših kmetovalcev si mora živež za družino svojo iz vinskega pridelka poskrbeti, kajti ako je leto suho, se družega malo pridelja. Vprašam tedaj: kako si bomo vse te potrebne reči oskrbeli, ako imamo slobodno trgatav, ako ima gospodar prostost trgati, kedarkoli hoče. Mnogo je takih kmetov, kateri bi, če bi trganje bilo prosto, že sredi meseca septembra bendimo opravili, al kakošno vino bode iz tega grozdja? Le „čviček“ bode; ako ga pri zidu piješ, v glavo se vdariš, ko te strese.

Nekteri kmetovalci pravijo (se ve da le po svojih pameti): če je vreme deževno, grozdje gnjije; ako je pa suša in toplo, se na trti suši, in tako ga je čedalje manj. Al zopet vprašam take ljudi: ali ni boljše en bokal dobrega kakor dva bokala slabega? Kaj pa vinu dá sladkobo in moč, kakor to, da ga dalj časa in dobro na trti zrejati pustimo.

Vže stara navada je pri nas, da trgatav se začne vendimski kvaterni teden, pa bilo bi še bolje, ko bi ga še malo po kvaternem tednu, ako je lepo in toplo vreme, na trti pustili, da bi grozdje več sladkora dobilo in bi tako boljše vino pridelali, in to posebno zdaj, ko so nam prišle boljše letine, da nam grozdna bolezen več ne nadleguje.

Toraj Vipavci! tudi jaz vam kličem: imejte glavo na pravem mestu; ne poslušajte ljudi, kateri vam slobodno trgatav priporočujejo, ki pa se morebiti še nikdar niso z vinstvom pečali, marveč poslušajte modre in skušene može, kateri za vaš blagor skrbijo, se skupno posvetujejo in tako v pravem času začetek trgatve odločijo. Vinski kupci bodo z veseljem v našo Vipavsko dolino vino kupavat hodili, prepričani, da dobé dobrega vina, ako bode trgatav kasneja. Slobodna trgatav naj tedaj na veke zgine od nas, kajti djala bi nas „na boben“!

M. V...č.

Gospodarji! zložimo si zemljišča.

Spisal dr. Jan. Bleiweis.

4. pismo.

Skušnje družih dežel, kjer so si gospodarji že zložili poprej raztresena zemljišča, kažejo, kako lahko se je vršila zložba, ako so le v vsacem kraji trije ali štirje umni kmetje se zavzeli za zložbo. Ko so ti spoznali korist njeno, bili so svojim sosedom to, kar so misijonarji divjim narodom. Kazali so jim, da je velik dobiček vsakemu, ako po zložbi zemljišč zgine meja, ktera je dozdej ločila polje dveh sosedov, v prihodnje

pa bode ves ta svet last enega gospodarja; ako grmovja po starih mejah in kupov kamenja, ki so ločili posestvo sosedno, ni več treba; — ako zdaj nepotrebne postanejo poti, ki včasih prav čez sredo polje režejo; ako jarki, ki so služili prejšnjemu raztresenemu posestvu, se zdaj umaknejo veliki senožeti novega posestva. Vse to in še več družega kaže gospodarjem, kako sitna jim je bila raztresenost polj, koliko ovir jim je delala pri zboljševanju kmetijstva, koliko preprirov je vnela med sosedi, — po zlozbi pa vse to prestane; gospodar ima svoj svet skupaj in ga more zboljšati po svoji volji ter mu ni treba gledati ne na desno ne na levo. Čutje svobodnega delovanja ga prešine in zdi se mu, kakor da bi bil zdaj večji posestnik.

Prva dela po zloženem zemljišču so mehanična, katerih se kmet najraje poprime, to je, treba je meje razkopati, grmovje trebiti, gomile odpraviti, grabne rezati itd.

Kmalu pa se mu kažejo imenitnejša premišljevanja; treba je polje na novo razvrstiti, nov red obdelovanja določiti, ta kraj za ta, družega za drug pridelek določiti. Zdaj mu je treba poduka, ali da ta poduk posnema od večih posestnikov v svojem kraju ali da mu kmetijske družbe pripomorejo z dobrim svetom.

Če se nam v Avstriji posreči, da se začno dozdej raztresena zemljišča zlagati, kjer koli je to mogoče, lahko bode, postavi za zložbo zemljišč pridružiti še drugih postav, ktere se naslanjajo na enako podlago take postave, na priliko, senožeška postava ali postava za obdelovanje senožet, postava o združbi gozdni, o združbi ribštva, in taci več. In tako bodo namesti samo gospodarsko-policijskih postav, ki so dozdej ubogo malo pomagale napredku kmetijskemu, stopile nove, krepke obdelovanjske postave.

Zelo se glasijo pritožbe, pa tudi upravičene so te pritožbe, da naše sedanje sodnije malo pravega razumka in srca kažejo za kmetijske zadeve. Še le undan smo se prepričali tega, ko se je družba kmetijska pritožila zoper to, kako se — brez ovire, brez kazni — pokončavajo posestva, njihova pohištva, vrti, polje, gozdi v zadnji uri, predno se zadolženo posestvo po eksekuciji prodá. Vzrok temu, da se tako malo na pomoč kmetijstvu stori, niso pa osebe sodniške, marveč postave, ktere sodnika ločijo od vsega družega sveta, in ne pripuščajo, da bi pri obravnavah in rabsodbah kmetijskih zadev tudi kmetijski gospodarji besedo vmes govorili za brambo kmetijskih pravic.

Ne sme se tedaj prezreti dobrotni vpliv, ki bi ga tedaj imelo tudi to, da pri zložbah zemljišč bi udeleževali se pravoznanci vzajemno s praktičnimi kmetijskimi gospodarji, tehnikami itd., in bi že postava sama odločno kazala, da je treba postave o pravicah kmetijstva predrugačiti z ozirom na potrebščine kmetijstva, in tako ustanoviti nove postave, ki se strinjajo z razmerami in potrebščinami sedanjega časa.

Tudi od te strani bi tedaj zložba zemljišč, ako pridemo do postave o njej, velika dobrota bila kmetijstvu po mnogih nasledkih svojih.

Politične stvari.

Mi Nemci nočemo pare biti drugim narodom.

Dr. Giskra.

Doktor Giskra, kteremu je ravno tako lahko danes ljudskemu tribunu biti, jutri pa ekscelenci, — danes prijatelju lačnih delalcev, jutri pa bogatemu „verwaltungs-rath-u“, — isti dr. Giskra, ki je v frankobrodskem zboru leta 1848. nemškimi vladarjem ravno tako lahko krone z glav trgal, kakor se je pred dvema letoma kot

minister v plašč največe lojalitete zavijal, je v zbornici poslancev te dni (24 svečana) govor vrlega barona Kotz-a s takimi kolosalnimi sofismi in frazami pobijati skušal, da je groza.

Ministerstvo je namreč pred državni zbor prineslo predlog, naj mu dovoli davke za prihodnja dva meseca (do konca aprila) pobirati po dozdanji razmeri, ker proračun za celo to leto še ni zagotovljen. To pa je bila voda na mlin nekterim najbolj zagrizenim nemškimi poslancem, — na eno stran zato, da so mogli žolc svoj razliti po novem ministerstvu, ker ni iz njihove koterije vzeto, — na drugo stran zato, da so nenemškimi narodom Avstrije, kateri pretežki jarm centralizma že tako komaj nosijo, metali take bridke reči v obraz, da je čedalje očitnejše, da v Avstriji sprava narodov ni mogoča, dokler bode v državnem zboru gospodovala večina, ktera namestuje le manjšino narodov avstrijskih.

Na stran pustivši vse to, kar so govorili poslanci Sturm, Gros, Rechbauer in drugi taki, in ne da bi zagovorniki bili novemu ministerstvu, od kterega še zmirom djanj pričakujemo, predno se vstopimo na njegovo stran, moramo našim bralcem povedati le to, kako se je ustil dr. Giskra, kolovodja nemški.

Hvalisal je ta ošabni mož nemške poslance v državnem zboru, kako „milostljivi“ so ravno oni bili, češ, da so drugim narodom avstrijskim pekli kruh ravnopravnosti in da oni so ravnopravnost povzdignili celo na oltar temeljnih postav cislajtanskih!

Ker dr. Giskro poznamo, da je mož bistre glave, in da pozná razmere avstrijske, si le gledé na tiskovno postavo ne poslužujemo besede, s katero bi morali znamenovati tako besedovanje o milosti nemški.

Našim protivnikom je ravno tako dobro znano, kakor nam, da oni glasoviti §. 19. temeljnih postav še dandanes ni družega kakor mrtva črka na papirji, nič družega kot prava nemška fraza, živa ironija.

Pridite le k nam, ki zmirom o onem §. čvekate, — stopite v naše šole, v naše uradnije, pa boste videli, koliko pravic nam je prinesel oni §.! Vzemite slovanske časnike v roke, pa se boste prepričali, koliko se okrajni glavarji in drugi brigajo za oni §. 19.!

Al dr. Giskra je še nekaj družega izustil, čemur se morajo, kakor pregovor pravi, res „krave smejeti“. Razodeval je namreč naravnost strah, da ne bi „Nemci postali Paria“ drugim narodom, to je, pare — po Vodniku. Nemci in pa pare! In tega se Giskra res boji? On, ki je duša iz duše Kaisersfeldove, ki je naravnost rekel, da Nemci ne marajo za Avstrijo, če ne morejo gospodovati, — on se bode zdaj bal, da jih potlačijo drugi narodi. Ko smo Slovenci z 20.000 podpisi leta 1862. poslali pismo Schmerlingu, stavili smo isto besedo Paria v naše tožilno pismo — in zdaj jo Giskra na se in na Nemce obrača — in vendar je še noben Slovenec ni izbrisal iz slovnika naših trpljenj.

Mi protestujemo zoper tak cinizem. To je norčevanje; le norčevati se je z nami hotel ekscelenca Giskra s tem, da je za pare proklamoval Nemce v Avstriji.

In to se godí v dunajskem državnem zboru. Quousque tandem!

Če ministerstvo kmalu ne razpusti zbor takega, dvomiti bi morali, da ga navdaja čutje avstrijsko.

Mitologične preiskave.

Siva, božica polabskih in českih Slovanov.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Konec.)

Ali kakošno prirodno moč simbolizuje opec? Po indijskih legendah je opec Hanuman sin Pa-